

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA.410.015.04.2021

Pan
Sławomir Janicki
Dyrektor Centrum Administracyjnego Placówek
Opiekuńczo-Wychowawczych w Zawierciu
ul. Daszyńskiego 4
42-400 Zawiercie

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/089 „Realizacja zadań opiekuńczo-wychowawczych w domach dziecka”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Ośrodek Pomocy Dziecku i Rodzinie w Górze Włodowskiej ¹ , ul. Żarecka 24, 42-421 Włodowice
Kierownik jednostki kontrolowanej	Sławomir Janicki, Dyrektor Placówki od 23 marca 2020 r. Poprzednio dyrektorem Placówki była Pani Jolanta Rowecka, a w okresie od 1 maja 2020 r. do 22 czerwca 2021 r. obowiązki dyrektora zostały powierzone Pani Monice Skurczyńskiej. (akta kontroli str. 1-2)
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Zgodność organizacji procesu udzielania pomocy w domach dziecka z obowiązującymi przepisami prawa.2. Działania opiekuńczo-wychowawcze realizowane w domach dziecka.3. Działania w domach dziecka podejmowane w związku z wystąpieniem sytuacji epidemicznej spowodowanej COVID-19.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2021 (do dnia zakończenia kontroli), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały wpływ na działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 w związku z art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	Przemysław Witek, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/127/2021 z 11 czerwca 2021 r. oraz LKA/229/2021 z dnia 29 września 2021 (akta kontroli str. 3-4)

¹ Zwany dalej „Placówką” lub „Ośrodkiem”. Kontrolowana placówka jest kierowana przez Dyrektora Centrum Administracyjnego Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Zawierciu a organem prowadzącym jest Starostwo Powiatowe w Zawierciu.

² Dz. U. z 2020 r. poz. 1200 ze zm., zwana dalej „ustawą o NIK”.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W ocenie NIK, Placówka prowadziła działalność odpowiadającą jej specyfice prawnej, jednak proces udzielania pomocy nie zawsze odbywał się zgodnie z obowiązującymi przepisami. Przykładem nieprawidłowości zaburzającej płynność funkcjonowania Placówki, było niedostosowanie jej z dniem 1 stycznia 2021 r. do wymogów ustawy o pieczy zastępczej, regulującej kwestię liczebności dzieci przebywających w placówce, stosownie do obowiązujących standardów.

W Placówce zapewniono odpowiednie warunki lokalowe, spełniające wymogi §18 ust. 3 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, zapewniające dzieciom zarówno miejsce do nauki i wypoczynku, jak również wspólną przestrzeń do zajęć integracyjnych i zabawy

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Realizowane w Placówce działania opiekuńczo-wychowawcze nie zapewniły w pełni pomocy adekwatnej do zdiagnozowanych potrzeb dzieci, a podczas realizacji tego procesu wystąpiły nieprawidłowości polegające m.in. na nierzetelnym sporządzaniu diagnoz psychofizycznych. Popelnione błędy polegały na niezamieszczeniu w diagnozach psychofizycznych wskazań dotyczących pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka.

Za prawidłowe NIK uważa podjęcie działań reintegracyjnych i działań zmierzających do usamodzielnienia dzieci, dostosowanie liczby wychowawców zatrudnionych w placówce do liczby dzieci, a także wprowadzenie uregulowań wewnętrznych normujących zasady funkcjonowania placówki w sytuacji epidemicznej oraz realizację wskazówek i zaleceń innych podmiotów. Zatrudnieni w Placówce wychowawcy posiadali wymagane kwalifikacje i rzetelnie wywiązywali się ze swoich obowiązków.

Placówka wprowadziła uregulowania wewnętrzne normujące zasady funkcjonowania w okresie epidemii COVID-19 i wdrożyła zalecenia otrzymane od Wojewody Śląskiego, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Zawierciu⁴ oraz Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. Otrzymane środki ochrony sanitarnej były wystarczające i zapewniły bezpieczne funkcjonowanie Placówki w sytuacji epidemicznej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Zgodność organizacji procesu udzielania pomocy w Placówce z obowiązującymi przepisami prawa

Opis stanu
faktycznego

1. Placówka zlokalizowana w Górze Włodowskiej, przy ul. Żareckiej 24, działała na podstawie zezwolenia Wojewody Śląskiego na prowadzenie całodobowej placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, z przeznaczeniem dla 30 dzieci⁶ w wieku od 10 do 18 lat, z możliwością

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej PCPR

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana, jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Decyzją nr PS/II/ 90197/23/10 z dnia 09 grudnia 2010 Wojewoda Śląski wydał zezwolenie na prowadzenie placówki przeznaczonej dla 30 dzieci a następnie, decyzją nr PSII.943.10.18.2015 z 24 listopada 2015 r. zezwolił na przyjęcie dodatkowo trójki dzieci, w przypadku gdy przynajmniej jedno dziecko lub jedna osoba, która osiągnęła pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, będąc wychowankiem Placówki, zostały umieszczone w: domu pomocy społecznej, specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii zapewniającym całodobową opiekę, specjalnym

przedłużenia pobytu do czasu ukończenia nauki rozpoczętej przed osiągnięciem pełnoletności, bądź zakwaterowania dziecka poniżej dziesiątego roku życia w przypadku rodzeństwa. Placówka zapewniała możliwość przyjmowania dzieci przez całą dobę⁷, zgodnie z art. 95 ust. 5 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁸.

(akta kontroli str. 6-9)

Organizacja i funkcjonowanie Placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, zostały formalnie ujęte i w sposób przejrzysty opisane w uregulowaniach wewnętrznych, na podstawie obowiązujących przepisów prawa i zgodnie z postanowieniami w decyzjach wojewody w sprawie wydania zezwolenia na prowadzenie placówki. Zapisy znajdujące się w statucie i regulaminach zachowywały jednolity charakter i merytoryczną spójność.

W okresie objętym kontrolą w Placówce przebywało troje dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności, pomimo że powinny zostać one umieszczone w placówce typu specjalistyczno-terapeutycznego. Dzieci zostały skierowane do Placówki na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego Wydziału Rodzinnego w Zawierciu o umieszczeniu w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz skierowania wydanego przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zawierciu.

(akta kontroli str. 6-9)

W związku z koniecznością dostosowania profilu działalności Placówki do standardów redefiniujących dotychczasowy model funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych⁹, w ramach struktury istniejącego dotychczas Ośrodka, utworzono z dniem 1 października 2021 r. dwie placówki z przeznaczeniem dla 14 osób, w tym Placówkę Opiekuńczo-Wychowawczą „Na Jurze” w Górze Włodowskiej oraz Placówkę Opiekuńczo-Wychowawczą „Pełna Chata”. Dostosowanie do obowiązujących przepisów odbyło się jednak z ponad 10 miesięcznym opóźnieniem, wobec terminu ustawowego tj. 1 stycznia 2021 r.

(akta kontroli str. 6-9)

2. W okresie objętym kontrolą¹⁰, Placówka była wyłącznym użytkownikiem budynku posadowionego na nieruchomości przy ul. Żareckiej 24¹¹, spełniając wymogi dotyczące miejsca jej prowadzenia w rozumieniu przepisów art. 106 ust. 2 i 2a ustawy o pieczy zastępczej. Decyzją Wojewody Śląskiego, z dniem 1 października 2021 r. w części parterowej budynku utworzono siedzibę dla nowopowstałej jednostki. Przy dokonaniu zmian zostały spełnione przesłanki, o których mowa w art. 106 ust. 3 i 3a ustawy o pieczy zastępczej.

(akta kontroli str. 10-17)

ośrodka wychowawczym, hospicjum stacjonarnym, oddziale medycyny paliatywnej, areszcie śledczym, schronisku dla nieletnich, zakładzie karnym lub zakładzie poprawczym.

⁷ Co ustalono na podstawie badania dokumentacji z czerwca i grudnia 2019 i 2020 r.

⁸ Dz. U. z 2020 r. poz. 821 ze zm., zwana dalej „ustawą o pieczy zastępczej”.

⁹ Zgodnie z art. 95 ust.3 ustawy o pieczy zastępczej, od dnia 1 stycznia 2021 r., w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego można umieścić, w tym samym czasie, łącznie nie więcej niż 14 dzieci oraz osób.

¹⁰ Do dnia 30 września 2021 r.

¹¹ Na podstawie decyzji Zarządu Powiatu Zawierciańskiego z dnia 8 września 2009 r. o ustanowieniu trwałego zarządu.

3. W Placówce zapewniono odpowiednie warunki lokalowe, spełniające wymogi § 18 ust. 3 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, zapewniające dzieciom zarówno miejsce do nauki i wypoczynku, jak również wspólną przestrzeń do zajęć integracyjnych i zabawy¹². Stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń nie budził zastrzeżeń, a przy wejściu do budynku nie było barier i ograniczeń. Zapewniono warunki umożliwiające dzieciom nauczanie zdalne, udostępniając im do wykorzystania 24 komputery, cztery drukarki oraz urządzenia wielofunkcyjne ze skanerem i szerokopasmowe łącze internetowe.

(akta kontroli str. 11-16)

4. W związku ze spodziewaną zmianą przepisów ustawy o systemie pieczy zastępczej, i potrzebą dostosowania prowadzonej działalności do wyższych standardów od 1 stycznia 2021 r., władze Powiatu Zawierciańskiego podjęły decyzję o przebudowie budynku¹³ przy ul. Żareckiej 24, celem adaptacji obiektu na siedzibę dla dwóch 14 osobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych. W związku z trudnościami przy realizacji procesu budowlanego, spotęgowanymi dodatkowo pandemią, dyrektor Placówki, poinformował Wojewodę w dniu 2 listopada 2020 r. o braku możliwości dokończenia remontu na czas. W odpowiedzi, Wojewoda nałożył na dyrektora Placówki obowiązek składania comiesięcznych informacji o postępach w realizacji poszczególnych etapów inwestycji związanych ze standaryzacją, począwszy od grudnia 2020 r.

(akta kontroli str. 11-16)

W okresie objętym kontrolą, w tym w szczególności od 1 stycznia do 30 października 2021 r., Placówka nie spełniała wymogów określonych w ustawie o systemie pieczy zastępczej. Szerzej kwestię tę opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Placówka otrzymała zezwolenie na funkcjonowanie w nowej formie, pod nazwą *Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Na Jurze”*, z dniem 1 października 2021 r.¹⁴. Od tego momentu sytuacja formalno-prawna Placówki została uregulowana.

(akta kontroli str. 17-26)

5. W okresie objętym kontrolą w Placówce przebywały dzieci niespełniające kryterium wieku, o którym mowa w art. 95 ust. 1 i 2 ustawy o pieczy zastępczej. Od 1 stycznia do 31 grudnia było to troje dzieci poniżej

¹² Na podstawie oględzin przeprowadzonych w dniu 22 września 2021 r. stwierdzono, że Placówka posiadała: 14 pokoi mieszkalnych dwuosobowych, 6 łazienek umożliwiających korzystanie w sposób zapewniający intymność i zgodność z zasadami higieny; 2 pomieszczenia pralni dla wychowanków (wyposażone w wannę, umywalkę, regał na odzież, pralkę automatyczną, suszarkę, szafkę na środki czystości, elektryczny podgrzewacz wody); 2 świetlice jako miejsce do nauki, 2 aneksy kuchenne, po jednym na piętrze - miejsce do przygotowywania posiłków, zapewniające odpowiednie warunki do przechowywania i obróbki żywności, wyposażone m.in. w lodówkę, zmywarkę, kuchenkę mikrofalową; wspólną przestrzeń mieszkalną, stanowiącą miejsce spotkań i wypoczynku; salę do zajęć integracji sensorycznej oraz 2 magazyny na produkty spożywcze, po jednym na piętro.

¹³ Zadanie pn. Przebudowa części budynku Ośrodka Pomocy Dziecku i Rodzinie w Górze Włodowskiej na potrzeby utworzenia dwóch placówek.

¹⁴ Placówka wpisana do rejestru placówek opiekuńczo-wychowawczych pod numerem PSVI.943.2.4.2021, utworzona na wniosek Starosty Powiatowego w Zawierciu z dnia 29 lipca 2021 r. o utworzenie Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej „Na Jurze” (pismo nr ZS.030.1.26.2021.AP). W dniu 16 sierpnia 2021 r. w Starostwie Powiatowym w Zawierciu została złożona karta sprawy odnośnie utworzenia Placówki Opiekuńczo – Wychowawczej „Na Jurze”. Ośrodek Pomocy Dziecku i Rodzinie w Górze Włodowskiej został podzielony na: Placówkę Opiekuńczo- Wychowawczą „Na Jurze” oraz Placówkę Opiekuńczo- Wychowawczą „Pełna Chata”.

siódmego roku życia¹⁵, a w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2020 r. oraz wg stanu na dzień 22 września 2021 r. - siedmioro wychowanków poniżej 10 roku życia¹⁶.

Dyrektor Placówki wyjaśnił, że *dzieci zostały przyjęte do Placówki na podstawie postanowień Sądu Rejonowego w Zawierciu, Sądu Rejonowego w Zabrze i Sądu Rejonowego w Myszkowie oraz każdorazowo stosownych skierowań PCPR w Zawierciu.*

W Placówce przebywało troje dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności¹⁷, zgodnie z postanowieniami Sądu Rodzinnego oraz skierowaniami PCPR¹⁸, którym zapewniono świadczenia odpowiednie do stopnia ich niepełnosprawności, w tym rehabilitację zgodnie ze wskazaniem lekarza oraz w razie potrzeby diagnostykę u lekarzy specjalistów. Wszystkie dzieci zostały zapisane do szkół, posiadających w ofercie zajęcia rewalidacyjne.

(akta kontroli str. 17-33)

6. Pracownicy Placówki posiadali wymagane kwalifikacje, gwarantujące należyte wypełnianie obowiązków, a dyrektorzy piastujący funkcję w okresie objętym kontrolą, spełniali wymagania określone w art. 97 ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej. Placówka zatrudniała w okresie styczeń - sierpień 2019 r. 11 wychowawców, w okresie wrzesień - grudzień 2019 r. - 12 wychowawców (11,5 etatu), w okresie styczeń - sierpień 2020 r. - 11 wychowawców, w okresie wrzesień - grudzień 2020 r. - 12 i od stycznia 2021 r. do zakończenia czynności kontrolnych - 11 wychowawców, oraz korzystała z pomocy jednego wolontariusza, z którym została spisana umowa i którego zweryfikowano w rejestrze sprawców przestępstw seksualnych. Po podziale placówki w dniu 1 października 2021 r., w obydwu nowoutworzonych podmiotach pracowało po 6 wychowawców (5,5 etatu). Wychowawcy spełniali wymagania dotyczące osób pracujących na tym stanowisku, zgodnie z art. 98 ust. 1 i 3 ustawy o pieczy zastępczej¹⁹. Dane żadnej z zatrudnionych po 1 października 2017 r. osób nie figurowały w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym²⁰.

(akta kontroli str. 34-38)

Celem podniesienia kompetencji zawodowych, personel Placówki brał udział w sześciu szkoleniach doskonalenia zawodowego, w tym m.in. dot. współpracy pedagogów pn. „Metoda wspólnej sprawy” i umiejętności wychowawczych pt. „Szkoła dla rodziców i wychowawców” oraz w seminarium pod hasłem: „Stop uzależnieniom”.

(akta kontroli str. 39-46)

¹⁵ Dzieci przebywające ze starszym rodzeństwem, zgodnie z postanowieniem sądu o umieszczeniu małoletnich w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

¹⁶ Przyjęcie dzieci zostało uzasadnione wystąpieniem szczególnych okoliczności przemawiających za podjęciem tej decyzji: pogorszonym stanem zdrowia, oraz zasadą nie rozdzielania rodzeństwa.

¹⁷ Dwoje dzieci od 2011 r. (chłopak odszedł z placówki w 2019 r.; dziewczyna została usamodzielniona w marcu 2021 r.) i jedno dziecko od 2017 r. (zmarło w 2019 r.).

¹⁸ Nr CPR.Z.1-4032/0023/2011 z dn. 28.04.2011; Nr CPR.Z.1-4032-0022/2011 z dn. 29.04.2011; Nr CPR.Z2-4032-003/2017 z dn. 09 marca 2017 r.

¹⁹ Wychowawcy spełniali wymagania dotyczące osób pracujących na tym stanowisku, zgodnie z art. 98 ust. 1 ustawy o pieczy: nie byli pozbawieni władzy rodzicielskiej oraz władza nie jest im zawieszona ani ograniczona, nie byli skazani prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe oraz byli zdolni do pracy w placówce opiekuńczo-wychowawczej, co zostało potwierdzone zaświadczeniem lekarskim o braku przeciwwskazań do tej pracy.

²⁰ Co zweryfikowano w trakcie niniejszej kontroli na stronie <https://rps.ms.gov.pl>.

W okresie od stycznia do listopada 2019 r. w Placówce zatrudnieni byli następujący specjaliści: jeden pracownik socjalny; jeden pedagog; jedna pielęgniarka i 0,5 etatu psycholog. W grudniu 2019 r. do zespołu dołączył dodatkowo jeden psycholog, w pełnym wymiarze czasu pracy.

Od stycznia do września 2020 r. zatrudnienie obejmowało kadre w specjalnościach: jeden pedagog; jeden pracownik socjalny; 1,5 etatu psycholog oraz jedna pielęgniarka. Od września 2020 r. do chwili obecnej, obsługę Placówki zapewniają specjaliści Centrum Administracyjnego Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Zawierciu²¹: 2.5 etatu psycholog (jeden dodatkowo studia z zakresu psychoterapii); dwóch pedagogów; jeden pracownik socjalny i jedna pielęgniarka.

Wszystkie osoby wchodzące w skład wymienionego wyżej personelu, spełniały wymogi art. 98 ust. 1 pkt 2, 3, 5, 6 i ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej. Wyżej wymienione osoby zostały poddane weryfikacji w Publicznym Rejestrze Sprawców przestępstw na tle seksualnym.

Jednocześnie kwalifikacje psychologa zweryfikowano na podstawie dyplomu ukończenia studiów psychologicznych, ponieważ w województwie śląskim Regionalna Izba Psychologów nie utworzyła listy psychologów, o której mowa w art. 7 ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów²².

Przebywające w Placówce dzieci, obok zaplecza specjalistów dostępnych na miejscu, były dodatkowo objęte pomocą specjalistyczną przy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Zawierciu oraz w Ośrodku Terapii i Psychoedukacji „Kompas” w Będzinie.

(akta kontroli str. 54-57)

7. W okresie objętym kontrolą, Placówka została pięciokrotnie objęta kontrolami zewnętrznymi, w tym dwukrotnie przez Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach i trzykrotnie przez Starostwo Powiatowe w Zawierciu.

Najistotniejszą z punktu widzenia ciężaru gatunkowego, była kontrola przeprowadzona w Placówce w 2019 r. przez Śląski Urząd Wojewódzki, w związku ze zgłoszeniem pochodzącym z Biura Rzecznika Praw Dziecka, dot. nieprzestrzegania praw dziecka. W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono jednak nieprawidłowości a zarzuty zawarte a anonimowym zgłoszeniu, nie potwierdziły się.

Starostwo Powiatowe w Zawierciu przeprowadziło w lipcu br. kontrolę dot. osiągnięcia przez Placówkę standardu, o którym mowa w art. 35 ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej. W wyniku kontroli, zalecono zintensyfikowanie działań zmierzających do osiągnięcia standardu 14 wychowanków w możliwie najkrótszym terminie, oznakowanie poszczególnych pomieszczeń na wszystkich kondygnacjach budynku Ośrodka, przygotowanie pomieszczeń na I piętrze Ośrodka (POW „Pełna Chata” w Górze Włodowskiej pod zamieszkanie 14 wychowanków, kontrastowego oznaczenia krawędzi stopni na klatce schodowej budynku, zainstalowanie przycisku alarmowego w łazience dla osób niepełnosprawnych, uporządkowanie pomieszczenia przeznaczonego na salę do zajęć integracji

²¹ Od czerwca 2020 r. zadania w zakresie obsługi ekonomiczno-administracyjnej oraz organizacyjnej placówek opiekuńczo-wychowawczych Powiatu Zawierciańskiego realizuje Centrum Administracyjne Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Zawierciu.

²² Dz. U. z 2019 r. poz. 1026.

sensorycznej (parter) oraz naprawę uszkodzeń schodów zewnętrznych prowadzących do wejścia głównego.

(akta kontroli str. 58-64)

Do Placówki w okresie objętym kontrolą nie wpłynęły skargi związane z przedmiotem niniejszej kontroli.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Niedostosowanie Placówki do wymogów art. 95 ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej, stanowiących że od dnia 1 stycznia 2021 r. w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego można było umieścić, w tym samym czasie, łącznie nie więcej niż 14 dzieci, podczas gdy w Placówce w okresie od 1 stycznia do 30 października 2021 r. umieszczono od min. 25 do maks. 28 dzieci, tj. (I-26; II-26; III-28; IV-28; V-28; VI-28; VII-25; VIII-27; IX-26; X-26)

Dyrektor Placówki wyjaśnił, że przyczyną wystąpienia nieprawidłowości, były zawirowania występujące na rynku usług budowlanych w 2020 r., które uniemożliwiły terminową przebudowę budynku Placówki, pomimo działań podejmowanych z kilkumiesięcznym wyprzedzeniem. Zwrócił przy tym uwagę, że stosowne wyjaśnienia złożone w sprawie, zostały przyjęte przez Wojewodę Śląskiego.

(akta kontroli str. 67-68)

2. Niedostosowanie Placówki do wymogów art. 230 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej, zgodnie z którym liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, o których mowa w art. 229 ust. 1-3, po upływie okresu, o którym mowa w art. 229 ust. 8 (tj. od dnia 1 stycznia 2013 r.), nie dłużej jednak niż do dnia 1 stycznia 2021 r., nie może być wyższa niż 30.

Biorąc pod uwagę, że Wojewoda Śląski zezwolił Placówce z dniem 24 listopada 2015 r. na przyjęcie dodatkowo 3 dzieci, liczba dzieci nie mogła w tym przypadku być wyższa niż 33. Tymczasem w okresie od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2020 r., liczba dzieci umieszczonych w Placówce przewyższała dopuszczalny limit aż w 12 z 24 miesięcy, tj. (2019: I-36; III-36; IV-37; V-37; VI-38; VIII-34; VIII-36; IX-37; X-35; XI-34; XII-34 oraz 2020: I-34).

Dyrektor Placówki wyjaśnił, że *choć Placówka nigdy nie odmówiłaby schronienia dziecku będącemu w potrzebie, to akurat ta konkretna sytuacja wynikała ze zwiększonej w tamtym okresie liczby dzieci skierowanych do Placówki na podstawie postanowienia sądu o umieszczeniu małoletnich w instytucjonalnej pieczy zastępczej.*

(akta kontroli str. 69-70)

OCENA CZĄSTKOWA

Placówka prowadziła działalność odpowiadającą co do zasady jej specyfice prawnej, jednak proces udzielania pomocy nie zawsze odbywał się zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Przykładem nieprawidłowości zaburzającej płynność funkcjonowania Placówki, było niedostosowanie w określonych terminach do wymogów ustawy o pieczy zastępczej, regulującej niezwykle istotną kwestię liczebności dzieci przebywających w placówce, co jest ściśle powiązane ze standardami.

2. Działania opiekuńczo-wychowawcze realizowane w Placówce

Opis stanu faktycznego

1. Dla dzieci przebywających w Placówce sporządzono co prawda diagnozy psychofizyczne²³, jednak nie zawierały one elementów określonych w § 14 ust. 4 pkt 4 - 5 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej, takich jak: odpowiednich do wieku, rozwoju i doświadczeń dziecka wskazań dotyczących pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, a także wskazania do przygotowania dziecka do usamodzielnienia.
2. W trakcie szczegółowego badania diagnoz psychofizycznych 12 ww. dzieci stwierdzono:
 - wszystkie diagnozy, dla dzieci przyjętych w latach 2019-2021, zostały sporządzone przez psychologa,
 - diagnozy nie zawierały zapisów wyszczególnionych w § 14 ust 4 pkt. 4 - 5 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej, tj. wskazań dotyczących pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka oraz przygotowania dziecka do usamodzielnienia,
 - diagnozy zostały sporządzone w terminie do 34 dni, tymczasem zgodnie z § 14 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, diagnozę sporządza się niezwłocznie po przyjęciu dziecka do placówki.

Dyrektor Placówki wyjaśnił, że zapisy dotyczące umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka oraz przygotowania do usamodzielnienia, zostały zawarte w protokołach zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka, a dzieci są kierowane do rodzinnej pieczy zastępczej przez jej organizatora, tj. MOPS, PCPR. Ponadto dodał, że nie dokonywano zapisów o usamodzielnieniu dziecka, ponieważ procedurę usamodzielnienia rozpoczyna się rok przed osiągnięciem pełnoletności, a przyjmowane do Placówki dzieci były młodsze.

Dyrektor wskazał również, że aby diagnoza była rzetelna i stanowiła rzeczywistą podstawę do dalszej pracy i tworzenia planów pomocy - powinna zostać sporządzona niezwłocznie, to znaczy nie później niż w ciągu miesiąca, aby okres analizy i obserwacji podopiecznego dawał naprawdę rzeczywisty obraz sytuacji dziecka oraz możliwość zebrania informacji dotyczących zdrowia dziecka, jego rodziny, szkoły, ustalenia przyczyn kryzysu i powodów, dlaczego dziecko trafiło do placówki.

(akta kontroli str. 65-69)

2.2. W okresie objętym kontrolą w Placówce przebywało łącznie 62 dzieci²⁴, z czego osiemnaścioro zostało przyjętych w 2019 r., w 2020 r. placówka nie miała przyjęć wychowanków, w 2021 r. do dnia 22 września zostało przyjętych dziewięcioro wychowanków. Spośród ww. 62 dzieci, 35 opuściło Placówkę w latach 2019-2021, a przyczyną tego było:

- w trzynastu przypadkach osiągnięcie 18 roku życia (usamodzielnienie),
- w trzech przypadkach przeniesienie do innej placówki opiekuńczo-wychowawczej,

²³ Badaniem objęto dokumentację 12 dzieci przyjętych do Placówki w latach 2019-2020: Dokumentacja nr: 416, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 430, i 411.

²⁴ Na dzień 30.06.2021 w placówce przebywało 28 wychowanków z czego: 1 przebywał w placówce do 3 miesięcy, 5 przebywało w placówce od 3 do 6 miesięcy, 4 przebywało w placówce od roku do dwóch lat, 5 przebywało w placówce od 2 do 3 lat, 13 przebywało powyżej 3 lat a szczegółowa rozpiska według tabeli.

- w 14 przypadkach powrót do rodziny biologicznej,
- w dwóch przypadkach umieszczenie w rodzinie zastępczej,
- w dwóch przypadkach umieszczenie w placówce specjalistyczno–terapeutycznej,
- w jednym przypadku adopcja,

Jeden wychowanek w 2019 r. zmarł.

W Placówce, na dzień 22 września 2021 r. przebywało 28 wychowanków ich czas pobytu wynosił w czterech przypadkach poniżej trzech miesięcy, w pięciu przypadkach od trzech do sześciu miesięcy, w czterech przypadkach od roku do dwóch lat, pięciu przypadkach od dwóch do trzech lat, w dziesięciu przypadkach powyżej trzech lat.

Dyrektor Placówki wyjaśnił, że *pobyt dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego nie jest ograniczony czasowo. Pobyt dzieci w placówce powyżej 3 lat spowodowany był brakiem możliwości powrotu dziecka do rodziny biologicznej lub niemożnością umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej czy adopcyjnej.*

Zgodnie z art. 100 ust. 4 i 4a ustawy o pieczy zastępczej, Dyrektor Placówki zgłosił informacje o przebywających w tej placówce dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną²⁵ do ośrodków adopcyjnych, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających oraz (w terminie 18 miesięcy od dnia umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej) wnioski do sądu o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenia go w rodzinie przysposabiającej.

(akta kontroli str. 70-76)

Szczegółowym badaniem objęto dokumentację 12 dzieci²⁶ i stwierdzono, że dla każdego dziecka niezwłocznie po sporządzeniu diagnozy psychofizycznej²⁷ został sporządzony rzetelny plan pomocy dziecku, w którym określono cele wyszczególnione w § 15 ust. 3 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej. Plany były modyfikowane nie rzadziej niż co pół roku, tj. zgodnie z § 15 ust. 5 pkt 1 powołanego rozporządzenia i były akceptowane (podpisywane) przez dziecko. Plany były opracowane przez wychowawcę kierującego procesem wychowawczym dziecka, we współpracy z asystentem rodziny. Jednak na planach pomocy nie stwierdzono podpisu asystenta. Dopiero ostatni plan już po przejściu obsługi Ośrodka przez Centrum Administracyjne Placówek Opiekuńczo - Wychowawczych zawiera plany podpisane również przez asystenta rodziny prowadzącego pracę z rodziną dziecka²⁸. Plany były skorelowane z diagnozami co do celów i wytycznych do pracy i były adekwatne do potrzeb wychowanków.

Na podstawie przeprowadzonego badania stwierdzono, że plany pomocy zawierały wymagane elementy, czas na jaki zostały opracowane i uwzględniały analizy, o których mowa w art. 15 ust. 4 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej. Cele

²⁵ Zgłoszenia dokonano w stosunku do sześciorga dzieci (tj. wszystkich z uregulowaną sytuacją prawną) przebywających w Placówce w okresie objętym kontrolą, zaewidencjonowanych pod nr 411, 367, 368, 369, 358, i 357.

²⁶ Badaniem objęto dokumentację 12 dzieci przyjętych do Placówki w latach 2019-2020, tych samych, co w punkcie 2.1. niniejszego wystąpienia.

²⁷ w terminie od 7 do 23 dni.

²⁸ Plany podpisane były przez wychowawców dziecka i samo dziecko. Brak podpisów asystenta Dyrektor wytłumaczyła to tym że poprzedni Dyrektor uważał, że brak jest obowiązku w tym zakresie. Ponadto dodał, że wielokrotnie pomoc i opinie asystenta była pozyskiwana telefonicznie. Po przejściu obsługi Ośrodka aktualne plany są podpisywane również przez asystenta rodziny

pracy z dzieckiem oraz działania krótko i długoterminowe zostały precyzyjnie, realnie i adekwatnie określone dla każdego z wychowanków, były dostosowane indywidualnie do sytuacji dziecka a realizacja planów przebiegała zgodnie z założonymi celami pracy z dzieckiem oraz działaniami krótko i długoterminowymi. Cele i działania określone w planach pomocy odpowiadały potrzebom zapisanym w diagnozach psychofizycznych dzieci.

Dokumentacja dotycząca realizacji planów pomocy zawierały informacje o procesie zmian rozwoju psychicznego i fizycznego w czasie pobytu dzieci w placówce oraz informacje na temat oceny efektów pracy z rodziną dzieci prowadzonej przez asystenta rodziny, a także podsumowanie realizacji celów i działań założonych za dany okres. Modyfikacji planów dokonywano po przeprowadzonej przez Zespół ds. okresowej oceny sytuacji dziecka, uwzględniając potrzeby wychowanków oraz ustalenia podjęte w trakcie posiedzenia Zespołu.

Realizacja planów pomocy dziecku dokonywana była przez wychowawców, na specjalnych drukach, w których wykazywano m.in. zadania zrealizowane i zadania w toku realizacji. Druki te sporządzane były raz na pół roku.

W nowopowstałej Placówce zapewniono dzieciom świadczenia o których mowa w art. 93 ust. 4 ustawy o pieczy zastępczej i równocześnie w § 18 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej.

W Placówce wprowadzono do stosowania procedury regulujące poszczególne obszary jej funkcjonowania²⁹, z którymi zapoznali się wszyscy pracownicy (zarówno wychowawcy, jak i specjaliści) oraz wychowankowie (każdorazowo dotyczyło to również osób nowoprzyjętych).

Poprzez wprowadzenie uregulowań wewnętrznych wychowawcy wzmacniali zachowania właściwe i starali się eliminować zachowania niepożądane wychowanków. Stosowane metody wychowawcze nie naruszały godności dziecka i służyły prawidłowemu procesowi wychowawczemu.

Działania wychowawców nie naruszały praw dziecka wynikających z art. 4 ustawy o pieczy zastępczej. W stosunku do wychowanków nie stosowano kar. Wychowawcy w swojej pracy starali się tak dobrać metody wychowawcze aby we właściwy sposób osiągnąć zamierzony efekt wychowawczy. W swojej pracy zamiast karania stosuje się dyscyplinowanie dziecka.

(akta kontroli str. 77-83)

2.3. W okresie objętym kontrolą Placówka zatrudniała w miesiącach styczeń – sierpień 2019 r - 11 wychowawców, w okresie wrzesień – grudzień 2019 r. – 12 wychowawców (11,5 etatu), w okresie styczeń – sierpień 2020 r. – 11 wychowawców, w okresie wrzesień – grudzień 2020 r. – 12 wychowawców, w okresie od stycznia 2021 r. do zakończenia kontroli 11 wychowawców na podstawie umowy o pracę tj. na 40 godzin pracy w tygodniu. Od chwili podziału, z dniem, 1 października 2021 r. w Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej „Na Jurze” w Górze Włodowskiej jest zatrudnionych 6 wychowawców (5,5) etatu.

Zgodnie z § 10 ust. 2 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, w czasie zajęć opiekuńczych i wychowawczych, w Placówce pod opieką wychowawcy przebywało

²⁹ W okresie objętym kontrolą w Placówce obowiązywało 26 procedur, w tym m.in. Regulamin wycieczek i wyjazdów; Procedura postępowania wobec wychowanków pełnoletnich; Procedura postępowania w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności dziecka w Placówce; Procedura postępowania w przypadku jeżeli dziecko nie jest wysyłane do szkoły (chore); Procedura postępowania wobec wychowanków będących pod wpływem alkoholu lub innych środków; Procedura postępowania na wypadek wizyty w Placówce nietrzeźwego lub agresywnego rodzica (osoby odwiedzającej); Procedura postępowania w przypadkach zachowań agresywnych; Procedura postępowania wobec wychowanków nie realizujących obowiązku szkolnego; Ustania pobytu dziecka w Placówce; Procedura postępowania „wypadek podopiecznego”.

nie więcej niż 14 dzieci. Również w godzinach nocnych dzieciom została zapewniona opieka, zgodnie z § 11 ust. 1 i 2 ww. rozporządzenia. Zgodnie z § 16 ust. 1 powołanego rozporządzenia, wychowawcy w Placówce kierowali procesem wychowawczym nie więcej niż pięciorga dzieci. W trakcie zajęć z psychologiem oraz pedagogiem limit dzieci nie przekroczył liczby 6 podopiecznych.

W Placówce zatrudnieni byli specjaliści – psycholog i pedagog, którzy zapewniali wsparcie wychowankom. Psycholog wprowadzał w ramach prowadzonych przez siebie zajęć elementy terapii psychologicznej, rozmów wspierających, relaksacji i doradztwa zawodowego w przypadku starszych wychowanków. Zatrudniona w Placówce liczba wychowawców oraz specjalistów oraz ich wymiar czasu pracy był w pełni wystarczający dla zapewnienia właściwej opieki wychowankom. Po podziale Ośrodka Pomocy Dziecku i Rodzinie w Górze Włodowskiej, w każdej nowoutworzonej jednostce pracuje po 6 wychowawców (5,5 etatu). Jeden wychowawca został zatrudniony zarówno w Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej „Na Jurze” jak i Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej „Pełna Chata” – dawniej Ośrodka Pomocy Dziecku i Rodzinie w Górze Włodowskiej (w wymiarze 0,5 etatu). Wszyscy wychowawcy byli zatrudnieni na umowę o pracę. Od co najmniej kilku lat nie odnotowano rotacji wychowawców.

W okresie wakacji, wychowankowie Placówki przebywali na zorganizowanym wyjeździe kolonijnym, jednak z uwagi na problemy wychowawcze jakie sprawiali, zostali z nich usunięci. Po powrocie, Placówka zapewniła im ponownie całodobową opiekę, realizując równocześnie przyjęcia nowych dzieci. W trakcie dyżurów nocnych, analogicznie do pory dziennej, opiekę nad dziećmi, obok innego członka personelu, sprawował zawsze co najmniej 1 wychowawca przypadający na 14 małoletnich.

Stwierdzono ponadto, że w latach 2019-2020 troje dzieci uczestniczyło w warsztatach terapii zajęciowej z psychologiem zorganizowanych poza Placówką (1 wychowanek odmówił udziału), a w roku bieżącym z możliwości tej korzysta czworo dzieci.

W okresie objętym kontrolą pięcioro dzieci z Placówki przebywało w młodzieżowym ośrodku wychowawczym (MOW), młodzieżowym ośrodku socjoterapii (MOS) oraz specjalnym ośrodku wychowawczym (SOW). Dzieci przebywające w MOS i SOW³⁰, zostały tam umieszczone w trakcie pobytu w placówce. Jedno dziecko³¹ zostało skierowane do MOW postanowieniem Sądu wydanym w trybie pilnym na czas trwania postępowania prowadzonego przez Wydział Rodzinny i Nieletnich Sądu Rejonowego w Myszkowie.

(akta kontroli str. 84-88)

Na pytanie, w jaki sposób wprowadzone od 11 marca 2020 r. w związku ze stanem epidemicznym ograniczenia (m.in bez kontaktu osobistego z rówieśnikami poza placówką, bez korzystania z oferty sportowej, kulturalnej, rekreacyjnej, bez możliwości urlopowania do domów rodzinnych – w krótkim okresie czasu), wpłynęły na poziom realizacji działań opiekuńczo-wychowawczych i na zachowania podopiecznych, Dyrektor Placówki podał, że *jego zdaniem izolacja dzieci od rówieśników, znajomych i rodziny miała negatywny wpływ na ich rozwój społeczny. Także terapia psychologiczno-pedagogiczna dzieci odbywała się przez telefon.*

W tym okresie wychowawcy w placówce urozmaicali czas wolny dzieci poprzez zajęcia kulinarne, plastyczne i sportowe, w zależności od sytuacji epidemicznej

³⁰ Dokumentacja nr 357, 356, 367 i 429.

³¹ Dokumentacja nr 358.

dzieci, które miały przepustki były za zgodą Dyrektora zwalniane do domów rodzinnych.

(akta kontroli str. 89-91)

2.4. Na podstawie dokumentacji 12 dzieci objętych badaniem³² ustalono, że zgodnie z § 17 ust. 1 pkt 1 i 2 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, dla dzieci prowadzono plany pomocy dziecku oraz karty pobytu dziecka, które były sporządzone w sposób jednolity dla każdego dziecka. Zgodnie z § 17 ust. 4 powołanego rozporządzenia, karty pobytu dziecka uzupełniane były nie rzadziej niż co miesiąc. Ponadto, zgodnie z § 17 ust. 5 ww. rozporządzenia, w Placówce prowadzono ewidencję dzieci, zawierającą wszystkie wymagane dane, tj. imię i nazwisko, datę i miejsce urodzenia oraz adres ostatniego miejsca zamieszkania dziecka, a także aktualny adres zamieszkania rodziców dziecka lub jego opiekunów prawnych. Sporządzane były „Arkusze obserwacji dziecka, w których zamieszczano wpisy nt. zachowania każdego wychowanka w szkole oraz jego zachowania i zaangażowania w życie w Placówce. Arkusze opracowywane przez wychowawcę prowadzącego dotyczyły aktualnych potrzeb i problemów wychowanków oraz identyfikowały trudności i definiowały działania zaradcze. Psycholog i pedagog sporządzali karty udziału dzieci w zajęciach przez nich prowadzonych oraz arkusze badań i obserwacji pedagogicznych i psychologicznych. Dokumentacja pracy psychologa prowadzona była w sposób zaplanowany, usystematyzowany i spójny.

(akta kontroli str. 91-96)

2.5. Na podstawie dokumentacji 12 dzieci objętych badaniem³³ ustalono, że zgodnie z art. 135 ustawy o pieczy zastępczej, we wszystkich przypadkach zespół do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka dokonywał oceny sytuacji dziecka w terminach określonych w art. 138 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej, tj. nie rzadziej niż co pół roku. W okresie objętym kontrolą spotkania zespołu miały miejsce 16 maja i 15 listopada 2019 r. oraz 7 maja oraz 4 listopada 2020 r. i 29 kwietnia 2021 r. Przeprowadzone oceny zawierały wszystkie elementy określone w art. 136 ustawy o pieczy zastępczej, tj. m.in. w zakresie aktualnej sytuacji rodzinnej dziecka, oceny stanu zdrowia dziecka i jego aktualnych potrzeb czy modyfikowania planu pomocy dziecku.

Zgodnie z art. 137 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej, w skład zespołu wchodził Dyrektor Placówki, wychowawca kierujący procesem wychowawczym dziecka, przedstawiciele organizatora rodzinnej pieczy zastępczej (PCPR w Zawierciu), przedstawiciele ośrodka adopcyjnego (Wojewódzkiego Ośrodka Adopcyjnego, filii w Częstochowie) oraz psycholog i pedagog. W ww. spotkaniach zespołu nie brali udziału rodzice dzieci (pomimo wysłanych zaproszeń). Od października 2020 r. na posiedzenie Zespołu zapraszani byli także pracownicy socjalni/asystenci rodziny pracujący z rodziną biologiczną wychowanków.

W okresie pandemii ocena sytuacji dzieci odbywała się w składzie złożonym z kierownictwa placówki oraz specjalistów. W maju 2021 r. do Zespołu w formie zdalnej dołączył przedstawiciel Ośrodka Adopcyjnego oraz Sędzia Sądu Rejonowego w Zawierciu.

Wszyscy uczestnicy Zespołu podpisywali się na liście potwierdzając swój udział w ocenie sytuacji wychowanka. Jedynie w okresie pandemii, z uwagi na obostrzenia, posiedzenia odbywały się w okrojonym składzie. Jednocześnie osobom, które nie mogły uczestniczyć w pracach zespołu, przekazywano wcześniej kompletne materiały dotyczące wychowanków, umożliwiając im dzięki temu zajęcie

³² Dokumentacja nr 416, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 430 i 411.

³³ Dokumentacja nr 416, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 430 i 411.

stanowiska i wyrażenie opinii lub złożenie zastrzeżeń do protokołu. Dodatkowo, opinie na temat dzieci na potrzeby Zespołu, każdorazowo przekazywały szkoły do których uczęszczają, pozostali wychowankowie oraz MOPS pracujący z rodziną biologiczną dziecka.

(akta kontroli str. 97-105)

2.6. Na podstawie dokumentacji 12 dzieci objętych badaniem³⁴ ustalono, że opisane powyżej zespoły do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka, rzetelnie sporządzały opinie³⁵, o których mowa w przepisie art. 139a ust. 1, 2, 3, 4 i 5 ustawy o pieczy zastępczej, tj. o zasadności przysposobienia dziecka, o kontaktach dziecka z rodziną biologiczną i wpływie tych kontaktów na dziecko, o zasadności przysposobienia związanego ze zmianą miejsca zamieszkania dziecka na miejsce zamieszkania poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej mającej na celu stwierdzenie, że przysposobienie to leży w jego najlepszym interesie, o zasadności wspólnego umieszczenia rodzeństwa w rodzinie przysposabiającej, o możliwości nieumieszczenia wspólnie rodzeństwa w rodzinie przysposabiającej z powodu nieznaledzenia kandydata do przysposobienia rodzeństwa.

Zgodnie z art. 139a ust. 5 ww. ustawy o pieczy zastępczej, ww. opinie zostały przekazane właściwemu ośrodkowi adopcyjnemu.

(akta kontroli str. 106-109)

2.7. Prawa i obowiązki wychowanków zostały zawarte w Regulaminie wychowanków Placówki, w którym określono również czynności zabronione, a także stosowane nagrody (m.in. pochwały, nagrody rzeczowe i pieniężne). Ponadto, w Placówce obowiązywały odrębne regulaminy zwolnień wychowanków z Placówki i przyznawania im kieszonkowego. Od momentu przejęcia obsługi nad Ośrodkiem obowiązującymi dokumentami w tym zakresie są procedury jednakowe dla wszystkich placówek obsługiwanych przez Centrum. Część procedur wywieszona jest na gazecie ściennej wraz z informacją, że wszystkie pozostałe są dostępne w pokoju socjalnym.

Dzieci zostały zapoznane z ww. regulaminem i procedurami po przyjęciu do Placówki. Informacje związane z panującą sytuacją epidemiczną i związanymi z nią obostrzeniami były przekazywane dzieciom ustnie przez Dyrektora Placówki³⁶. Zarówno wychowawcy jak i specjaliści pracujący z wychowankami informowali wychowanków o przysługujących im prawach o instytucjach zajmujących się sprawami dzieci, wychowankowi otrzymywali również stosowną informację w trakcie przyjęcia do placówki. Informację odnośnie w/w informacji wywieszono na tablicy informacyjnej łącznie z numerami, na które można dzwonić w razie sytuacji kryzysowej. Zajęcia były też organizowane z przedstawicielami Powiatowej Komendy Policji w Zawierciu.

(akta kontroli str. 110-117)

2.8. Zgodnie z art. 93 ust. 4 pkt 3 i 4 ustawy o pieczy zastępczej Placówka podejmowała działania mające na celu powrót dzieci do rodziny i umożliwiała kontakty dzieci z rodzicami i innymi bliskimi (co ustalono na próbie 12 spraw³⁷). Prowadzone w Placówce działania reintegracyjne polegały na zapraszaniu rodziców na spotkania z dziećmi, na spotkania zespołów ds. okresowej oceny sytuacji dziecka a także umożliwianiu dzieciom spotkań z rodziną, poprzez pozytywne opiniowanie

³⁴ Dokumentacja nr 416, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 430, i 411.

³⁵ Z analizowanej dwunastki wychowanków sytuacja prawna tylko jednego wychowanka pozwalała zgłosić go do Ośrodka Adopcyjnego i w jego przypadku sporządzono stosowne opinie zgodnie z art. 139a. ust. 1, 2, 3, 4, 5. (pięć opinii).

³⁶ Spotkania z dziećmi w tym zakresie nie były dokumentowane.

³⁷ Badaniem objęto dokumentację 12 dzieci przyjętych do Placówki w latach 2019-2020. Dokumentacja nr 416, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 430, i 411.

wszelkich prób kontaktu ze strony rodziców. Ponadto, rodziców zachęcano do odwiedzania dzieci i mobilizowano do utrzymywania stałych kontaktów z dziećmi, a także informowano o ważnych dla dziecka wydarzeniach m.in. urodzinach, rozpoczęciu i zakończeniu roku szkolnego, wizytach u lekarzy, czy w poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Jednak w zorganizowanych w okresie objętym kontrolą spotkaniach zespołów, pomimo wysłanych zaproszeń nie wzięli udziału rodzice 12 dzieci objętych badaniem (co opisano w punkcie 2.5. niniejszego wystąpienia).

Zapisy w zakresie możliwości powrotu dzieci do domu rodzinnego oraz podejmowanych działań reintegracyjnych były zamieszczane w sporządzanych dla dzieci diagnozach psychofizycznych oraz sporządzonych planach pomocy i odpowiadały podejmowanym w rzeczywistości działaniom.

Z rodzinami biologicznymi wszystkich dzieci przebywających w placówce do czasu uregulowania sytuacji prawnej, pozbawienia rodziców władzy rodzicielskiej i rozpoczęcia procedury adopcyjnej prowadzona jest praca celem podtrzymania więzi rodzinnych, motywowania rodziców do zmiany swojej sytuacji i odzyskania władzy rodzicielskiej poprzez zwolnienie dziecka z instytucjonalnej pieczy.

Spośród 12 spraw (12 wychowanków) w wyniku prowadzonej pracy dwójka wychowanków powróciła pod opiekę rodziców.

(akta kontroli str. 118-123)

2.9. W okresie objętym kontrolą w Placówce podjęto działania zmierzające do usamodzielnienia wobec siedemnastu wychowanków:

- w trakcie zajęć prowadzonych zarówno przez wychowawców jak i specjalistów zapoznawano wychowanków z przepisami dotyczącymi usamodzielnienia,
- w placówce w ramach przygotowywania do usamodzielnienia wychowankowie samodzielnie przy pomocy wychowawcy przygotowują posiłki, uczeni są obsługi urządzeń *agd*, załatwiania spraw urzędowych, samodzielnego robienia zakupów.

Współpracując z Placówką Fundacje „One Day” oraz „Robinson” organizują kursy przygotowujące do zawodu lub podnoszące kwalifikacje, warsztaty, testy osobowości predyspozycji zawodowych, praktyki zawodowe.

Wychowawcy oraz specjaliści zatrudnieni w Centrum zapewniają wsparcie, organizowane są też spotkania z ciekawymi ludźmi reprezentującymi różne zawody; strażacy, policjanci, nurkowie, listonosz, pszczelarz itd. (czasie epidemii COVID-19 nie prowadzona takich zajęć).

Wyznaczono opiekuna usamodzielnienia, sporządzono indywidualny program usamodzielnienia. Podjęto działania zmierzające do umieszczenia w mieszkaniu chronionym i pozyskania pracy.

Zgodnie z art. 145 ust. 2 i ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej, każdy z ww. wychowanków wskazał osobę pełniącą funkcję opiekuna usamodzielnienia. W każdym przypadku był to wychowawca Placówki, który wyraził swoją zgodę na piśmie. Zgodnie z art. 145 ust. 1 i ust. 4 ww. ustawy, każdy z ww. wychowanków wraz z opiekunem opracował indywidualny program usamodzielnienia, w którym określono m.in. zakres współpracy wychowanka z opiekunem oraz sposób uzyskania przez osobę usamodzielnianą wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz w podjęciu przez osobę usamodzielnianą zatrudnienia. Wszystkie opracowane plany zostały

zatwierdzone przez MOPS³⁸. Stwierdzono ponadto, że wyznaczenie opiekuna oraz spisanie programu usamodzielniania odbyło się w ustawowych terminach.

(akta kontroli str. 124-129)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość.

Objęte badaniem diagnozy psychofizyczne 12 dzieci, nie zawierały zapisów wyszczególnionych w § 14 ust. 4 pkt 4-5 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej, tj. przygotowaniu dziecka do usamodzielnienia, wskazań dotyczących pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka.

Dyrektor Placówki wyjaśnił, że *zapisy dotyczące umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, zostały zawarte w protokołach zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka, a także w planach pomocy, a dzieci są kierowane do rodzinnej pieczy zastępczej przez jej organizatora, tj. PCPR.*

(akta kontroli str. 130-131)

W ocenie NIK wyjaśnienia Dyrektor Placówki nie zasługują na uznanie, ponieważ powołany przepis jednoznacznie wskazuje zapisy, jakie winny zostać zawarte w sporządzanych diagnozach psychofizycznych, bez względu na możliwość zamieszczenia ich w innych dokumentach lub zarządzania placówką przez innego dyrektora.

OCENA CZĄSTKOWA

Realizowane w Placówce działania opiekuńczo-wychowawcze nie odpowiadały w pełni potrzebom dzieci, bowiem sporządzone dla nich diagnozy psychofizyczne nie zawierały odpowiednich do wieku, rozwoju i doświadczeń dziecka wskazań, dotyczących pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, a także wskazań do przygotowania dziecka do usamodzielnienia.

OBSZAR

3. Działania w Placówce podejmowane w związku z wystąpieniem sytuacji epidemicznej spowodowanej COVID-19

Opis stanu
faktycznego

3.1. W Placówce wprowadzone zostały procedury regulujące sposób postępowania w sytuacji epidemicznej, tj. dotyczące zachowania personelu placówki w sytuacji przyjmowania nowych wychowanków, w sytuacji wystąpienia pozytywnego wyniku testu na COVID-19 lub pojawienia się symptomów chorobowych, a także procedury związane z powrotem wychowanka z ucieczki.

Dyrektor Placówki podał, że w latach 2020-2021 wystąpiło pięć przypadków zakażenia wśród dzieci oraz trzy przypadki zakażenia wśród wychowawców.

W okresie objętym kontrolą, nie zdarzyło się aby dzieci pozostały bez opieki, W wyniku choroby wychowawcy Dyrektor zapewniał ciągłość pracy aby dzieci miały zapewnioną opiekę.

W przypadku przyjęcia nowego wychowanka, w miarę możliwości dziecko z planowanego przyjęcia miało wykonany przed przyjęciem test na obecność wirusa COVID – 19. W przypadku przyjęcia dziecka z interwencji, powracającego

³⁸ Dyrektora – PCPR, MOPS, MOPR. Z terenów, których pochodzą dzieci organizatorem pieczy zastępczej jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie. Adekwatnie tam są wysyłane programy usamodzielnienia do akceptacji przez dyrektora.

z ucieczki dziecko umieszczane było na kwarantannie. Po wykonaniu szybkiego testu antygenowego na obecność wirusa Covid – 19 wychowankowie przechodzili do Placówki. Wychowankowie powracający z MOW/MOS przed przyjazdem do placówki mieli wykonywane szybkie test antygenowe celem wykluczenia zakażenia.

W placówce wyznaczone były strefy kwarantanny oraz izolacji. Zdarzyło się, że dziecko wróciło z MOW/MOS z powodu zamknięcia w okresie pandemii – po przyjeździe wychowanek przebywał na pięciodniowej kwarantannie po czym miał wykonywany test. Nie stwierdzono problemów z ich wykonywaniem, ale towarzyszyły temu spore emocje i oczekiwanie na wyniki testów. Bardzo pomocne było zaangażowanie pracowników oraz ich zaszczepienie się.

3.2. W okresie objętym kontrolą Placówka otrzymała wskazówki dotyczące postępowania w czasie pandemii m.in. od Wojewody Śląskiego. W oparciu o otrzymane wytyczne stworzono procedury (opisane powyżej) i przeprowadzono wewnętrzne przeszkolenie wychowawców Placówki, a także zamieszczono stosowne instrukcje w widocznych miejscach, dotyczące dezynfekcji, noszenia maseczek czy mycia rąk.

Placówka współpracowała z zawierciańskim oddziałem SANEPIDU w związku z zakażeniem u wychowanków i wychowawców.

(akta kontroli str. 132-137)

3.3. Placówka została wyposażona w środki rzeczowe, otrzymane w ramach ogólnopolskiego projektu pn. Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego. W ramach ww. projektu Placówka otrzymała sprzęt komputerowy i audiowizualny (laptop, słuchawki i projektor z ekranem) oraz środki ochrony indywidualnej (maseczki, rękawiczki jednorazowe, płyny do dezynfekcji).

Dyrektor wyjaśnił, że Placówka nie zgłaszała do organu założycielskiego ani do innych podmiotów zapotrzebowania na zwiększenie środków finansowych, związanych z epidemią COVID-19, ponieważ otrzymane środki rzeczowe były wystarczające do jej potrzeb.

(akta kontroli str. 138-140)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Placówka wprowadziła uregulowania wewnętrzne normujące zasady funkcjonowania w okresie epidemii COVID-19 i wdrożyła zalecenia otrzymane od Wojewody Śląskiego, PCPR oraz Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. Otrzymane środki ochrony sanitarnej były wystarczające i zapewniły bezpieczne funkcjonowanie Placówki w sytuacji epidemicznej.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwaga

Dostrzegając konieczność zapewnienia dzieciom opieki, NIK zwraca uwagę, że przyjmowanie do Placówki dzieci poniżej wieku określonego w przepisie art. 95

ust. 1 i 2 ustawy o pieczy zastępczej jest stanem nieprawidłowym i może wpływać na jakość realizowanych działań opiekuńczo-wychowawczych.

Wniosek

Sporządzenie diagnoz psychofizycznych dziecka, zgodnie z wymogami § 14 ust. 4 pkt 4-5 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 30 listopada 2021 r.

Kontroler
Przemysław Witek

Gł. Specjalista Kontroli Państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach